

JEZIK STRUKE NA PRAVNOM FAKULTETU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Miljen **Matijašević**, Pravni fakultet, Sveučiliste u Zagrebu, Hrvatska,
miljen.matijasevic@pravo.hr

Stručni rad

DOI: 10.31902/fli.42.2022.6

UDK 81'232:34]:378(497.5)

Apstrakt: U radu se prikazuje organizacija i izvođenje nastave stranih jezika struke na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Pravni fakultet izvodi dva sveučilišna studija – studij prava i studij socijalnog rada – i dva stručna studija – porezni studij i studij javne uprave. Uz navedene studije redovito izvodi nekoliko poslijediplomskih doktorskih i specijalističkih studija. Strani jezik poučava se na preddiplomskoj razini svih studijskih programa te na specijalističkoj razini stručnog studija javne uprave. Nakon kraćeg povijesnog pregleda razvoja Pravnog fakulteta, a posebno Katedre za strane jezike i statusa jezika struke u nastavi, u radu se opisuju način organizacije nastave, semestri i godine na kojima se nastava izvodi, nastavna materija i metode, uvjeti rada u smislu broja studenata u grupama, te način polaganja ispita. Autor se također kratko kritički osvrće na situaciju u pogledu statusa stranih jezika struke na fakultetu, pozitivne i negativne trendove, a vrši se i kratka usporedba s ostalim pravnim fakultetima u Republici Hrvatskoj u vezi s ovom temom kako bi se situacija na zagrebačkom Pravnom fakultetu bolje smjestila u odgovarajući kontekst. Konačno, autor daje svoje mišljenje o očekivanim trendovima u budućnosti te viđenje mogućih smjerova razvoja nastave stranih jezika struke na Pravnom fakultetu u Zagrebu.

Ključne riječi: jezik struke, poučavanje jezika struke, strani jezik struke na visokim učilištima, kurikulum stranog jezika struke

Uvod

Važnost poučavanja jezika struke u visokom obrazovanju već je desetljećima zanimljiva i važna tema o kojoj se govori na stručnim i znanstvenim skupovima i o kojoj se pišu brojni članci i knjige. Neosporiva je važnost sposobnosti komuniciranja s drugim stručnjacima iz određenog područja, partnerima, klijentima, pacijentima pa i širom javnosti u kontekstu određenog zanimanja. Živimo u doba strelovitog razvoja brojnih disciplina, a nova otkrića i spoznaje neposredno stvaraju potrebu kako preciznosti u stručnoj komunikaciji, pa tako i kreativnosti u jezičnom opisu novih stvarnosti (Bukovčan 2009:13). Dužnost je dobrog i savjesnog stručnjaka držati korak s tim novim spoznajama, a nastavnik jezika struke iznimno je važan saveznik koji stručnjacima u nastajanju pa i onim iskusnima pomaže da svoje vještine mogu iskoristiti i razvijati i u kontaktu s drugim kulturama.

Pravna struka tu je dodatno specifična jer je pravo kao skup načela i pravila neodvojivo od jezika. Sastavljanje i tumačenje zakonskih odredbi i precizno shvaćanje značenja pravnih pojmova ključne su vještine za svakog pravnika koje iziskuju iznimno dobro pasivno i aktivno vladanje jezikom. Pravo je usko vezano uz pravni sustav u kojem nastaje i funkcionira, a pravni je pak sustav izgrađen na jeziku zajednice. Upravo ovisnost o jeziku pravne sustave čini pomalo zatvorenim sustavima, no ni oni se ne mogu otrgnuti utjecaju globalizacijskih procesa. Sve veća potreba za slobodom kretanja ljudi, dobara i kapitala proizvodi potrebu kako za pravnim prevođenjem (Šarčević, 1997:1), ali i za komunikacijom među kulturama općenito. Isto tako, pravni sustavi utječu jedni na druge kroz pravne i ekonomske transakcije među ljudima, organizacijama, društvima i vladama te stvaraju nužnost međusobnog približavanja, razumijevanja pa i prihvaćanja pravnih instituta i normi drugih sustava. Iako je izvorno primjerice engleski pravni sustav relativno udaljen od hrvatskoga, utjecaj engleskog jezika u području prava iznimno je snažan zbog istaknutog položaja engleskog jezika kao *lingue franca* u Europskoj uniji i šire. Nadalje, njemački je jezik prava također od velike važnosti za hrvatskog pravnika. S jedne strane, naša pravna tradicija uvelike se oslanja na austrijsku i njemačku tradiciju. S druge, zemlje njemačkog govornog područja često su važan sudionik trgovačkih odnosa u Republici Hrvatskoj.

Osim samog stranog jezika struke, koji je tako nepresušan izvor inspiracije za stručne i znanstvene radove, valja skrtati pažnju i na položaj jezika struke u programima visokog obrazovanja, kako na stručnim, tako i na sveučilišnim studijima. Naime, taj je položaj vrlo različit često i među sastavnicima istih sveučilišta, što govori o nedostatku ujednačenog pristupa učenju stranog jezika struke, a to pak mnogo govori uopće o važnosti koja mu se pridodaje u akademskoj zajednici. Dok na nekim fakultetima postoje katedre za strane jezike koje su (gotovo) u potpunosti ravnopravne matičnim katedrama, na drugima pak pouke iz stranog jezika struke uopće nema, ili se angažiraju vanjski suradnici koji se ne bave isključivo jezikom struke ili barem nisu specijalizirani samo za relevantnu struku.

U članku će biti riječi o organizaciji nastave jezika struke na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu na svim studijima u ponudi fakulteta, statusu i vrstama kolegija, obliku izvođenja nastave te konačno o trendovima, izazovima i perspektivama.

Ustroj Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Pravni fakultet u Zagrebu osnovan je još 1776. godine kao dio Kraljevske akademije znanosti u Zagrebu (*Regia scientiarum academia Zagrabensis*), odnosno kao jedna od tri njezine sastavnice. Prošao je kroz razne transformacije da bi osnutkom Zagrebačkog sveučilišta 1874. godine postao njegov dio. Sam studij prava mijenjao je ustroj, trajanje i status, od dvogodišnjeg stručnog do četverogodišnjeg studija s izraženim znanstvenim pristupom. U prvih sto godina

djelovanja u okviru Zagrebačkog sveučilišta Pravni fakultet nudi samo studijski program prava, a od 1968., pripajanjem Visoke upravne škole svojoj ponudi dodaje dvogodišnji studij upravnog prava. Petnaest godina kasnije četverogodišnji Interfakultetski studij socijalnog rada pridružuje se ponudi Pravnog fakulteta. Osnivanjem Društvenog veleučilišta 1998. godine studij upravnog prava privremeno napušta Pravni fakultet. Nakon kraćeg ukidanja, od 2005. Društveno veleučilište nudi i dvogodišnji porezni studij, koji je pak u ponudi Pravnog fakulteta postojao od 1996. do 2001. Bolonjskom reformom iz 2005. ustrojava se današnja organizacija studija prava i socijalnog rada na Pravnome fakultetu. Društveno veleučilište prestaje s djelovanjem 2011. godine, a studiji javne uprave i porezni studij pridružuju se ponudi Pravnog fakulteta.

Konačno, fakultet danas uključuje dva sveučilišna i dva stručna studija. Studij prava organiziran je kao petogodišnji integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij. Studij socijalnog rada uključuje četverogodišnji preddiplomski sveučilišni studij socijalnog rada i jednogodišnji diplomski sveučilišni studij na kojem studenti biraju između programa socijalnog rada i socijalne politike. U ponudi su i brojni doktorski i specijalistički studijski programi kako iz prava tako iz socijalnog rada i politike. Studij javne uprave organiziran je kao trogodišnji preddiplomski stručni studij, a u ponudi je i dvogodišnji specijalistički diplomski studij javne uprave. Porezni pak studij danas funkcionira kao trogodišnji stručni porezni studij.

Širenje ponude studijskih programa rezultiralo je i ustrojavanjem novih organizacijskih jedinica pa od 1995. studiji socijalnog rada i socijalne politike djeluju u okviru Studijskog centra socijalnog rada, a stručne studije od 2012. godine organizira novoustrojeni Studijski centar za javnu upravu i javne financije.

Osim dva navedena studijska centra Pravni fakultet sadrži osam zavođa, koji organiziraju znanstvenoistraživački i visokostručni rad u šest područja pravnih znanosti te područjima socijalnog rada i socijalne politike. Nastavu, a i znanstvenu djelatnost, organiziraju katedre, njih 29, među kojima je i Katedra za strane jezike.

Organizacija i položaj nastave iz jezika struke

Na hrvatskim fakultetima strani jezik struke u prošlosti uobičajeno je imao status izbornog predmeta sve do 1978. kada se novim Zakonom o visokom školstvu strani jezici struke uvode kao obvezni predmet na hrvatskim sveučilištima. Pravni fakultet već je bio u prednosti jer je strani jezik imao status obveznog predmeta još od 1967. Još od kraja drugog svjetskog rata na fakultetu se poučavao ruski, a vremenom je ponuda proširena na njemački, francuski, engleski i talijanski. S obzirom na činjenicu da je mali broj studenata birao ruski, francuski i talijanski, krajem sedamdesetih godina dvadesetoga stoljeća engleski i njemački jezik pravne struke postaju obvezni predmeti prve i druge godine studija prava,

a taj status zadržavaju do danas. Programi studija socijalnog rada te stručni studiji javne uprave i javnih financija isto tako uključuju obvezne predmete iz stranog jezika struke na prve dvije godine studija. Od uvođenja obveznih predmeta engleskog i njemačkog jezika struke na prve dvije godine pa sve do 1990. godine, fakultet je za izvođenje nastave iz tih predmeta angažirao vanjske suradnike koji su bili stalni zaposlenici škole za strane jezike te su honorarno držali nastavu na Pravnom fakultetu. Vanjski suradnici s navedenom godinom prelaze u stalni radni odnos na fakultetu. Katedra za strane jezike kao ustrojbeni jedinicu Pravnog fakulteta osnovana je 1997. godine novim Statutom Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Javornik Čubrić, 2012:75). Na svom vrhuncu katedra broji pet stalno zaposlenih nastavnika. Danas su na njoj stalno zaposlena četiri nastavnika koji izvode nastavu iz engleskog i njemačkog jezika struke, a za francuski jezik pravne struke, koji nema status obveznog predmeta, ali je također u ponudi katedre, angažiraju se vanjski suradnici.

Nastavnici stranog jezika struke na sveučilištima u Republici Hrvatskoj tradicionalno se biraju u nastavna zvanja predavača i višeg predavača. Uvjeti za izbor u nastavna zvanja ne uključuju obvezno bavljenje znanstvenim radom niti stupanj doktora znanosti, već uključuju aktivnosti poput stručnih usavršavanja, objava stručnih ili znanstvenih radova, držanja izlaganja na stručnim ili znanstvenim skupovima, lekture stručnih tekstova, pisanje recenzija radova te organizacija i održavanje tečajeva stranih jezika i predavanja gostujućih predavača. Nastavnici na matičnim katedrama pretežno se biraju u znanstveno-nastavna zvanja docenta, izvanrednog te redovitog profesora za koje, osim državanja nastave, treba ispuniti niz uvjeta koji se odnose isključivo na znanstveni rad. Tek iznimno nastavnicima stranog jezika omogućava se biranje u znanstveno-nastavna zvanja. Strani se jezik struke na hrvatskim sveučilištima uglavnom doživljava kao nastava koja studentima pomaže steći pomoćne kompetencije te ne zahtjeva znanstveni pristup.

Katedra za strane jezike Pravnog fakulteta u Zagrebu trenutno zapošljava četiri nastavnika od kojih su sva četiri u zvanju višeg predavača. Oni izvode nastavu iz obveznih i izbornih predmeta stranog jezika na pet studijskih programa u ponudi Pravnog fakulteta. Većina kolegija ima status obveznog predmeta, a nastava na isto tako većini predmeta odvija se u obliku predavanja. Tri moguća oblika nastave su predavanja, seminari i vježbe. Predavanja pretpostavljaju veći broj studenata i veoma ograničenu interakciju sa studentima. Prema Pravilniku o studiju Pravnog fakulteta, na predavanjima se studenti

upoznaju sa sadržajem nastavnih predmeta studijskog programa, teorijskim spoznajama, praktičnim rješenjima hrvatskog pravnog, upravnog i političkog sustava, te sustava socijalnog rada i socijalne politike, kao i s usporednim europskim i drugim sustavima (Pravilnik o studiju, članak 6.).

Seminari se održavaju iz matičnih predmeta te služe boljem upoznavanju studenata s materijom matičnih predmeta, a na sveučilišnim se studijima studente uvodi i u znanstveni rad. Dok se predavanja održavaju u velikim grupama studenata, koje ponekad broje i preko 150 studenata, seminari se odvijaju u znatno manjim grupama. Vježbe služe za stjecanje praktičnih vještina i često se izvode i izvan samog Fakulteta. Strani jezici, uz neke iznimke o kojima će više riječi biti dalje u tekstu, imaju status predavanja, prvenstveno zbog velikog broja studenata u pojedinim grupama. Što se tiče sadržaja i stvarnog oblika nastave iz stranih jezika, iz definicije se vidi da Pravilnikom zapravo nisu posebno uzeti u obzir jer definicija predavanja, a ni one seminara i vježbi, ne upućuje izriječno na nastavu stranih jezika niti implicira posebnosti nastave stranih jezika kojima se ona razlikuje od nastave iz matičnih predmeta. Status predmeta stranih jezika struke kao predavanja rezultat je kompromisa, odnosno činjenice da su grupe studenata u kojima se sluša nastava stranih jezika prevelike da bi se nastava mogla smatrati seminarском nastavom ili pak vježbama. Broj studenata koji upisuje studij prava posljednjih se godina smanjio na ispod 1000, ali je do druge polovice drugog desetljeća 21. stoljeća uglavnom premašivao tu brojku pa su studenti prava nastavu iz stranih jezika redovito slušali u grupama od oko 150 studenata u velikim dvoranama. Smanjenje broja upisanih studenata odrazilo se i na prosječnu veličinu grupa za strane jezike. No, broj studenata i dalje je daleko od idealnog za nastavu stranog jezika. O organizaciji samog nastavnog procesa i metodama bit će riječi u četvrtom dijelu. No, organizacija manjih grupa gdje bi mogućnosti interakcije sa studentima bile veće veoma je teško izvediva zbog kompleksnih zahtjeva rasporeda predavanja na svim studijima fakulteta i prije svega ograničenjima u pogledu prostora u kojima se nastava odvija.

Nadalje, čimbenik nastavnog opterećenja također igra važnu ulogu. Predavanja imaju najviši koeficijent pri izračunu nastavnog opterećenja nastavnika u odnosu na vježbe i seminare. Nastavno opterećenje nastavnika izračunato je na način da udovoljava kriterijima nastavnog opterećenja za zvanja predavača i višeg predavača prema Pravilniku o poslovima i nastavnom opterećenju nastavnika i suradnika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a koji se temelji na Kolektivnom ugovoru za znanosti i visoko obrazovanje, skopljenog između Vlade Republike Hrvatske i Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja 27. prosinca 2018. Kada bi se nastava održavala u obliku seminara ili vježbi, odnosno s manjim brojem studenata, to bi činilo organizaciju nastave gotovo nemogućom prvenstveno s obzirom na prostorne kapacitete fakulteta.

Izvođenje nastave stranih jezika

Organizacija i izvođenje nastave na pravnom studiju, studiju socijalnog rada te na stručnim studijima fakulteta imaju dosta zajedničkih značajki, ali i bitnih razlika, pa ćemo se kolegijima koji Katedra za strane jezike drži na pojedinim studijima baviti odvojeno u sljedećih nekoliko poglavlja.

Pravni studij

Od primjene Bolonjskog procesa 2005. studij prava provodi se kao integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij. Drugim riječima, preddiplomska i diplomatska razina nisu odvojene te ih nije moguće odvojeno upisivati. Druga važna reforma studija prava na Pravnom fakultetu provedena je 2018., kada je uveden modularni sustav nastave. Naime, predmeti prve godine od te se godine slušaju u tri modula po semestru. U svakom se modulu, koji traje otprilike jedan mjesec, sluša samo jedan predmet, a ispit se polaže po završetku tog modula. Generacija studenata koja je započela studij 2018./19. više nije slušala sve predmete jednog semestra istovremeno tijekom cijelog semestra kako bi ispite iz svih predmeta polagala na ispitnim rokovima u veljači, lipnju, srpnju i rujnu, nego je po jedan mjesec bila intenzivno posvećena jednom predmetu. Modularni sustav predviđa intenzivan rad koji uključuje četiri sata predavanja dnevno te rad u seminaru dva puta tjedno po četiri nastavna sata. Ova je reforma studija osmišljena po uzoru na sličan sustav studiranja koji se provodi na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, a u cilju povećanja uspješnosti i produktivnosti studenata. Modularni se sustav od 2018. uvodi svake godine na sljedeću višu godinu studija. U vrijeme pisanja ovog članka, sustav se provodi i na četvrtoj godini studija.

No, što je sa stranim jezikom? Pri osmišljavanju ove reforme tadašnja uprava fakulteta konzultirala se s Katedrom za strane jezike te prihvatila njezin prijedlog da nastava iz stranih jezika bude izuzeta od ove reforme te da se nastavi odvijati dinamikom od dva sata tjedno tijekom čitavog semestra. Katedra je smatrala da bi intenziviranje nastave u smislu reforme, što bi značilo održavanje većine kolegija stranog jezika u svega osam radnih dana zaredom, bilo iznimno kontraproduktivno jer bi isključilo kontinuiranu izloženost stranom jeziku. Strani jezici ostaju jedini predmeti čija se nastava održava tijekom cijelog semestra.

U tablici 1. prikazan je popis svih kolegija koje Katedra za strane jezike drži na pravnom studiju. Osim navedenih obveznih predmeta prve i druge godine, katedra nudi i nekoliko izbornih predmeta. Više o predmetima i njihovim sadržajima bit će riječi u nastavku.

PRVA GODINA

Engleski jezik pravne struke I	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Engleski jezik pravne struke II	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Njemački jezik pravne struke I	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Njemački jezik pravne struke II	30 sati predavanja	2 ECTS boda

DRUGA GODINA

Engleski jezik pravne struke III	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Engleski jezik pravne struke IV	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Njemački jezik pravne struke III	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Njemački jezik pravne struke IV	30 sati predavanja	2 ECTS boda

PETA GODINA

Engleski jezik pravne struke / English for Lawyers – izborni predmet	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Njemački jezik pravne struke / German for Lawyers – izborni predmet	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Francuski jezik za pravne struke / French for Lawyers – izborni predmet	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Komparativna pravna lingvistika / Comparative legal linguistics – izborni predmet	30 sati predavanja	2 ECTS boda

Tablica 1. Predmeti iz jezika struke na pravnom studiju
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni pravni studij

Kako je vidljivo iz tablice 1., obvezni predmeti iz jezika struke – Engleski jezik pravne struke I-IV i Njemački jezik pravne struke I-IV – održavaju se na prvoj i drugoj godini studija prava. U zimskom semestru pete godine studija fakultet studentima na izbor nudi široku paletu izbornih predmeta od kojih četiri nudi Katedra za strane jezike. Isti predmete mogu iznimno u ljetnom semestru upisati i studenti koji su na razmjeni preko programa Erasmus+.

Većina studenata, njih preko 95%, bira engleski jezik te se nastava na prvoj godini organizira u većem broju grupa, njih šest do sedam, koje broje oko 80-130 studenata. Nastava njemačkog održava se u jednoj, manjoj grupi za svaki predmet. Primjerice, u akademskoj godini 2021./22., grupe za Njemački jezik pravne struke prve i druge godine brojale su oko 17-18 studenata u svakom semestru. Ta je brojka prethodnih nekoliko godina bila nešto veća pa je prosječan broj studenata koji su birali njemački bio između 25 i 30. No, primjerice u razdoblju od 2011. do 2015. prosječan broj bio je blizu 60 studenata, a u generaciji 2014./15 prosječan je broj studenata koji su birali njemački jezik bio veći od 80. Za usporedbu, u ovoj akademskoj godini obvezne kolegije engleskog jezika pravne struke sluša oko 600 studenata. Za ilustraciju, taj je broj u prvoj polovici drugog desetljeća ovog stoljeća iznosio između 900 i 1000.

Nastava stranog jezika odvija se jednom tjedno po 2 školska sata u dvanaest do petnaest sesija kontaktne nastave. Kontaktnu nastavu nadopunjavaju aktivnosti koje se odvijaju putem online platforme Merlin (Moodle), kojom upravlja

Sveučilišni računski centar Sveučilišta u Zagrebu (SRCE). Korištenje te platforme postalo je obvezno za sve predmete u modularnom sustavu od akademske godine 2018./19. Za sve je nastavnike obvezno postavljanje nastavnih materijala u obliku prezentacija, tekstova i video materijala, a potiče se i korištenje interaktivnih materijala za učenje i provjeru znanja. Nadalje, platforma Merlin omogućava lakšu i pouzdaniju komunikaciju između studenata i profesora. Od uvođenja obveze korištenja online komponente nastave dio fonda sati svakog predmeta, točnije 20%, može se odraditi putem online zadataka i interaktivnih aktivnosti. To znači da je obvezno održati 24 sata kontaktne nastave i osigurati materijale i aktivnosti na online platformi koji opsegom odgovaraju otprilike 6 nastavnih sati. Uvjet je da ti sadržaji od studenata iziskuju dodatan trud i rad koji obavljaju samostalno, ili prema potrebi u grupama, izvan termina nastave. Najčešće je riječ o testovima za ponavljanje koje studenti mogu rješavati u određeno vrijeme tijekom semestra, zadacima koje rješavaju kod kuće između dvije tjedne sesije, kraćim radovima koje predaju nastavniku putem online platforme i slično.

Literatura za sve kolegije engleskog jezika pravne struke jest udžbenik „English for the Legal Profession“ autora L. Sočanac, M. Matijaševića, I. Horvatić Bilić, S. Husinec i M. Javornik Čubrić. Trenutno se upotrebljava drugo izmijenjeno izdanje iz 2019. godine. Udžbenik se sastoji od četiri modula te svaki od četiri obveznih kolegija obuhvaća jedan modul.

Prvi modul, koji sadrži građivo Engleskog jezika pravne struke I, uključuje uvodnu temu o jeziku struke i osobito pravnom jeziku, a slijede je općenite teme o pravu, klasifikaciji pravnih područja, pravnim sustavima, povijesti prava te organizaciji vlasti u modernim demokratskim društvima. To uključuje i strukturu i ovlasti zakonodavnih, izvršnih i sudskih tijela, uz veći naglasak na sudsku vlast. Nastavljajući se na te teme, Engleski jezik pravne struke II obuhvaća drugi modul, koji obrađuje teme vezane uz *common law* sustave, odnosno engleski i američki pravni sustav. Pored izvora prava u *common law* sustavima, kolegij se bavi temama zakonodavne i sudske, te dijelom izvršne vlasti u Ujedinjenom Kraljevstvu i Sjedinjenim Američkim Državama. U Engleskom III, koji slušaju studenti u zimskom semestru druge godine studija, u okviru trećeg modula obrađuju se raznovrsne teme iz različitih područja prava – obveznog, kaznenog, radnog, obiteljskog prava te prava društava. Izvori se uglavnom temelje na engleskom pravu, uz komparativne elemente. U posljednjem modulu, koji je obuhvaćen predmetom Engleski jezik pravne struke IV, obrađuju se teme međunarodnog prava, međunarodnih organizacija i Europske unije.

Nastava je prvenstveno usredotočena na sadržaj, odnosno pravnu terminologiju, uz komparativni pristup koji uključuje usporedbe s hrvatskim pravnim sustavom. Rad na terminologiji podrazumijeva i upoznavanje općenito sa sadržajem te s pravnim terminima i njihovom upotrebom u kontekstu, kolokacija-

ma i slično. Sadržaj i stručna terminologija imaju prednost nad komunikacijskim vještinama. Jedan od osnovnih razloga za to su grupe s velikim brojem polaznika. No, koliko je moguće, studentima se daje prilika da se izražavaju pismeno i usmeno, pogotovo kroz domaće zadaće i pripreme prezentacija koje izlažu na predavanjima.

Studente se potiče na redovit rad ostvarivanjem prava na ranije polaganje ispita ili dodatnih bodova. Ispit se sastoji od pismenog i usmenog dijela. Pismeni dio testira uglavnom vladanje stručnom terminologijom, dok se u usmenom dijelu, osim terminologije, provjerava općenito razumijevanje nastavne materije, aktivno vladanje terminologijom i vještina usmenog izražavanja. Na pismenom je dijelu potrebno ostvariti najmanje 60% bodova kako bi se moglo pristupiti usmenom dijelu i položiti ispit.

Sve navedeno uglavnom se odnosi na sva četiri kolegija stranog jezika. Grupe njemačkog jezika broje puno manje studenata pa je tamo moguć individualniji pristup s više komunikacijskih vježbi.

Na petoj godini, kolegij koji privlači najveći broj studenata u ponudi katedre je Engleski jezik za pravnike. To je nešto napredniji kolegij engleskog jezika prava u kojemu se obrađuje nekoliko većih studija slučaja, a studenti imaju prilike pripremati i držati prezentacije na birane relevantne teme. Do pandemije COVID-19 ovaj je kolegij uključivao i organizaciju studijskog putovanja u London u trajanju od 5 dana. Studenti koji bi se odlučili za studijsko putovanje odlazili su u London u pratnji jednog ili dva nastavnika s katedre. Tom su prilikom posjećivali jedan građanski i jedan kazneni sud na kojem su prisustvovali raznim ročištima. Nadalje, putovanje je uključivalo posjet Vrhovnom sudu Ujedinjenog Kraljevstva s predavanjem i parlamentu, obilazak odvjetničkih udruženja (*Inns of Court*) i predavanje vezano uz aktualna pravna ili politička pitanja na London School of Economics. Kolegij je u tim vremenima upisivalo 50-60 studenata, a zadnjih godina taj se broj prilično smanjio. Dostupan je i stranim studentima na razmjeni pa su grupe obično internacionalne.

Izborni kolegij njemačkog jezika organiziran je na sličnom principu te je isto tako uključivao studijsko putovanje u Berlin sličnoga sadržaja. Posljednjih se godina, točnije od 2019./20., zbog broja upisanih studenata manjeg od pet, održava samo konzultativno.

Francuski jezik pravne struke izborni je kolegij pete godine, a nastavu izvodi vanjski suradnik u suradnji s Veleposlanstvom Francuske Republike. Za taj je kolegij potrebna srednja razina francuskog jezika, otprilike B2, a strani lektor bavi se raznim temama povezanim s pravom. Kolegij pohađa manji broj studenata.

Komparativna pravna lingvistika posljednji je izborni predmet u ponudi katedre. To je ujedno i jedini kolegij koji se ne bavi razvojem jezičnih kompetencija, već je riječ o teoretskom predmetu koji studentima pruža uvide u temelje pravne lingvistike, funkcije pravnog jezika, pravno prevođenje i terminologiju

te razvoj i utjecaj najvažnijih pravnih jezika u Europi. Obvezna literatura za ovaj kolegij je Mattila H. E. S., *Comparative Legal Linguistics*. Sve izborne predmete, pa tako i ovaj, mogu upisivati strani studenti na razmjeni. Kolegij se u većem broju generacija održava, što nije slučaj sa svim izbornim predmetima u ponudi fakulteta.

Socijalni studij

Kao što je prikazano u tablici 2., na socijalnom studiju strani je jezik obvezan predmet na prve dvije godine studija. Nadalje, izborni kolegij iz stranog jezika također je u ponudi, no ovaj puta na trećoj godini studija. Preddiplomski studij socijalnog rada traje četiri godine, nakon čega su dostupna dva jednogodišnja diplomatska studija – studij socijalnog rada i studij socijalne politike. Na diplomskoj razini ne postoje kolegiji iz stranih jezika.

PRVA GODINA

Engleski jezik socijalne struke I	60 sati predavanja	5 ECTS bodova
Njemački jezik socijalne struke I	60 sati predavanja	5 ECTS bodova

DRUGA GODINA

Engleski jezik socijalne struke II	60 sati predavanja	4 ECTS boda
Njemački jezik socijalne struke II	60 sati predavanja	4 ECTS boda

TREĆA GODINA

Engleski jezik socijalne struke – izborni predmet	30 sati predavanja	3 ECTS boda
---	--------------------	-------------

Tablica 2. Predmeti iz jezika struke na socijalnom studiju
Preddiplomski sveučilišni studij socijalnog rada

Za razliku od pravnog studija, ostala tri studijska programa ne izvode se po modularnom sustavu. Strani jezici, kao i svi ostali predmeti, izvode se dinamičkom od jedne sesije tjedno. No, za razliku od pravnog studija, na studiju socijalnog rada strani se jezik sluša samo u zimskom semestru prve i onda ponovno druge godine, ali s dvostruko većim brojem sati po semestru. Naime, kao što je vidljivo iz tablice 2., Engleski/Njemački jezik socijalne struke I i II imaju po 60 sati, a nastava se održava dinamičkom od 4 školska sata tjedno. Drugim riječima, ukupan broj sati nastave stranog jezika na pravnom studiju i na studiju socijalnog rada se ne razlikuje, ali je taj isti broj sati na socijalnom radu kumuliran u jednom semestru, a nije raspoređen na dva unutar jedne godine, kao što je slučaj na pravnom studiju.

Broj studenata na socijalnom radu koji upisuju engleski jezik kao jezik struke prilično je stabilan posljednjih 10 godina. Ukupan broj studenata prve godine kreće se oko 130-150, a nastavu pohađaju podijeljeni u dvije grupe od 70-80 studenata. Dolaznost je iznimno visoka i prosječno nešto viša nego na pravnom studiju. S obzirom na dinamiku od četiri sata tjedno, materija se obrađuje puno bržim tempom, što u većoj mjeri iziskuje redovit rad. To je moguće objašnjenje za veću dolaznost studenata. S obzirom na dvostruko veću količinu sati i materije koju obuhvaćaju ovi predmeti u odnosu na predmete pravnog studija, a i ostalih, o čemu će biti riječi nešto kasnije, studentima se daje mogućnost polaganja pismenog kolokvija na sredini i na kraju semestra, od kojih svaki obuhvaća po otprilike polovicu gradiva.

Kada je riječ o broju studenata koji upisuju njemački jezik, nažalost, trend je isti kao na pravnom studiju, s time da zbog ukupno znatno manjeg broja upisanih studenata na socijalni studij u odnosu na pravni, broj studenata koji upisuje njemački zadnjih nekoliko godina nedostatan je za formiranje grupe za redovnu nastavu. Minimalan broj upisanih studenata u grupi za održavanje nastave je pet.

Nastavna materija za kolegij Engleski jezik socijalne struke I i II sadrži dva poglavlja iz udžbenika koja se koriste na engleskom jeziku pravne struke, a odnose se na sam pojam prava, grane prava i trodiobu vlasti, te veći dio tema iz područja socijalnog rada i socijalne politike. Na prvoj godini su to pojmovi socijalnog rada i socijalne politike, osnove sustava socijalne politike, odnosno socijalnih davanja, obrazovni sustav i obrazovanje socijalnih radnika, osnove radnog prava i zapošljavanje socijalnih radnika, a na drugoj etika socijalnog rada, socijalni rad i ljudska prava, socijalno isključenje, skrb o djeci, starijim osobama, itd. Te su teme obuhvaćene udžbenikom autorice Marijane Javornik Čubrić „English for Social Workers“. Iako je odabir tema drugačiji, način rada i polaganja ispita (s izuzetkom dva parcijalna kolokvija) jednak je onome na pravnom studiju.

Na trećoj godini u ponudi je izborni kolegij Engleski jezik socijalne struke. Naslov kolegija donekle je varljiv jer je zapravo riječ o kolegiju u kojem se studente uči akademskom pisanju. Kolegij se preporučuje studentima s nešto boljim znanjem engleskog jezika. Fokus kolegija nije na temama i terminologiji socijalnog rada i politike, nego na usvajanje akademskog stila, odgobarajućeg formalnog registra i jezičnih struktura. Kolegij uobičajeno upisuje 30-50 studenata. Održava se tijekom jednog semestra, dinamikom od 2 ili 4 sata tjedno, ovisno o organizaciji akademske godine. Ispit se sastoji od niza pismenih zadataka – pisanja sažetka, pisanja interpretacije grafički prikazanih podataka te pismenog testa kojim se testira poznavanje akademskog stila.

Stručni studiji

Na oba trogodišnja preddiplomska stručna studija, studiju javne uprave i poreznom studiju, u ponudi Pravnog fakulteta strani jezik je obavezan predmet na prve dvije godine. Preddiplomski stručni studij javne uprave moguće je nastaviti na specijalističkom diplomskom studiju javne uprave, a u njegovom drugom semestru u ponudi su izborni predmeti Engleski, odnosno Njemački jezik za javnu upravu. Tablica 3. prikazuje predmete iz stranih jezika na obje razine studija javne uprave.

PRVA GODINA

Engleski jezik za javnu upravu I	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Engleski jezik za javnu upravu II	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Njemački jezik za javnu upravu I	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Njemački jezik za javnu upravu II	30 sati predavanja	2 ECTS boda

DRUGA GODINA

Engleski jezik za javnu upravu III	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Engleski jezik za javnu upravu IV	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Njemački jezik za javnu upravu III	30 sati predavanja	2 ECTS boda
Njemački jezik za javnu upravu IV	30 sati predavanja	2 ECTS boda

Specijalistički diplomski stručni studij javne uprave

PRVA GODINA

Engleski jezik za javnu upravu – izborni predmet	30 sati predavanja	3 ECTS boda
Njemački jezik za javnu upravu – izborni predmet	30 sati predavanja	3 ECTS boda

Tablica 3. Predmeti iz jezika struke na studiju javne uprave
Preddiplomski stručni studij javne uprave

Na obveznim kolegijima iz jezika za javnu upravu, osim nastavnog programa i literature, nema bitnih razlika u odnosu na izvođenje nastave i ispita iz predmeta stranog jezika na pravnom studiju. Jedina bitna razlika je da se u većini generacija, a ovisno o broju upisanih studenata, izvanrednim studentima nude zasebni termini nastave u kasnijim poslijepodnevima. Tako se Engleski jezik za javnu upravu održava uvijek u jednoj grupi za redovne studente, a ta je grupa najčešće jednako brojna kao grupe na pravnom studiju. Drugu grupu polaze izvanredni studenti. Grupe izvanrednih studenata do ove akademske godine imale su 10 umjesto 30 nastavnih sati po semestru, a nastava se održavala u blokovima od po 5 školskih sati dvaput u semestru. Taj je običaj ove godine prekinut i izvanredni studenti sada slušaju predmet u punoj satnici od 30 sati.

I studenti javne uprave rade po posebnom udžbeniku „English for Public Administration“ autorica L. Sočanac i M. Javornik Čubrić, a obrađuju se teme organizacije vlasti, javne uprave i birokracije, ljudskih prava, ustava i ustavnog poretka, tijela javne uprave, međunarodnog prava, međunarodnih sudova, institucija Europske unije itd.

Kao što je ranije spomenuto, metode rada i način provedbe ispita uvelike odgovara onome na pravnom studiju. Eventualne se razlike odnose na činjenicu da je riječ o stručnom studiju. Najčešće su prosječne kompetencije studenata nešto niže od onih na sveučilišnim studijima. No, to jako varira i teško se može tvrditi da je pristup bitno drugačiji u odnosu na pristup studentima prava ili socijalnog rada.

Njemački jezik javne uprave bavi se sličnim temama, a nastavnici rade prema autorskoj skripti koja okuplja relevantne tekstove na temu javne uprave. Nažalost, od akademske godine 2019./20. ovaj se kolegij ne izvodi u potpunosti, već samo konzultativno, zbog malog interesa studenata.

Na diplomskoj razini izvodi se izborni kolegij iz engleskog jezika, gdje se rade odabrani tekstovi na temu javne uprave. Kolegij postoji od ustroja studija 2013./14. godine i otad se redovito održava. Njemački jezik za javnu upravu na specijalističkom studiju od početka se održava konzultativno zbog malog broja studenata, a zadnje dvije godine nije bilo upisanih studenata.

Preddiplomski stručni porezni studij u osnovi ima jednaku organizaciju nastave, osim jedne manje razlike koja je vidljiva u tablici 4.

PRVA GODINA

Engleski jezik za poreznu struku I	15 sati predavanja + 15 vježbi	2 ECTS boda
Engleski jezik za poreznu struku II	15 sati predavanja + 15 vježbi	2 ECTS boda
Njemački jezik za poreznu struku I	15 sati predavanja + 15 vježbi	2 ECTS boda
Njemački jezik za poreznu struku II	15 sati predavanja + 15 vježbi	2 ECTS boda

DRUGA GODINA

Engleski jezik za poreznu struku III	15 sati predavanja + 15 vježbi	2 ECTS boda
Engleski jezik za poreznu struku IV	15 sati predavanja + 15 vježbi	2 ECTS boda
Njemački jezik za poreznu struku III	15 sati predavanja + 15 vježbi	2 ECTS boda
Njemački jezik za poreznu struku IV	15 sati predavanja + 15 vježbi	2 ECTS boda

Tablica 4. Predmeti iz jezika struke na poreznom studiju
Preddiplomski stručni studij javnih financija

Usprkos činjenici da polovica nastavnih sati u predmetima stranog jezika za poreznu struku ima status vježbi, u izvođenju same nastave nema razlike u odnosu na druge kolegije stranog jezika koje izvodi katedra. Ovakvo vrednovanje sati vjerojatno je rezultat nekog starog, a danas naslijeđenog programa koji se oteo promjenama. Iako nelogična, ta razlika ne utječe na sam nastavni proces niti se bitno održava na ispunjavanje radnih obveza nastavnika. Održavanje vježbi ima manji koeficijent u izračunu nastavnog opterećenja, no riječ je o ukupno malom broju sati u satnici jednog nastavnika.

Engleski jezik za poreznu struku izvodi se u jednoj grupi, a do ove je godine ta grupa brojila otprilike 60 studenata. Ove je godine broj gotovo prepolovljen, a vjerojatno je da će se taj manji broj zadržati i u budućim generacijama. Ono što je prednost ovako malog broja studenata jest uvelike olakšan individualni pristup. Za izvanredne se studente u posljednje dvije generacije više ne oformljuje zasebna grupa, već oni nastavu prate zajedno s redovnicima.

Način provođenja ispita ne razlikuje se od predmeta stranog jezika na ostalim studijima.

Ostale aktivnosti katedre

Iako nisu predmet ovog članka, valja spomenuti još neke aktivnosti Katedre za strane jezike. Riječ je o tečajevima stranog jezika prava i programima cjeloživotnog obrazovanja.

Prvo valja spomenuti tečaj francuskog jezika za sve studente pravnog studija u organizaciji katedre. Studentima je omogućeno pohađanje besplatnog tečaja u jednoj od četiri grupe, od početne do napredne razine, s dinamikom od jednog školskog sata tjedno. Nastavu izvodi vanjski suradnik, a tečaj mogu upisati i potpuni početnici. Ovdje valja pohvaliti činjenicu da je Pravni fakultet prepoznao važnost učenja francuskog jezika za buduće pravnike i omogućio im da izborno i bez opterećenja polaganja ispita uče ovaj za svijet prava važan jezik. Tečaj je iznimno popularan i često ga pohađa i više od 60 studenata.

Katedra je aktivna i u području cjeloživotnog obrazovanja. Programima cjeloživotnog obrazovanja koje organiziraju i izvode katedre fakulteta posljednjih se godina pridaje sve veća važnost. Programe cjeloživotnog obrazovanja upisuje građanstvo po svom izboru i uz plaćanje školarine. Katedra za strane jezike i tu je prilično aktivna. U prvome redu tu su tečajevi stranih jezika za pravnike čija je organizacija počela u okviru Tempus projekta „Foreign Languages in the Field of Law“. Koordinator projekta bio je Pravni fakultet u Zagrebu, a trajao je od 2006. do 2009. godine. Organiziraju se tečajevi engleskog, njemačkog, francuskog i talijanskog jezika. Ciljana publika su stručnjaci, uglavnom pravnici, no nerijetko te programe pohađaju i studenti viših godina.

Nadalje su tu radionice za prevoditelje namijenjene prvenstveno prevoditeljima s jezičnim obrazovanjem i sudskim tumačima koji se bave ili se namjera-

vaju baviti pravnim prevođenjem. Polaznici su nerijetko i pravnici koji u poslu koriste strane jezike, prevode ili sastavljaju dokumente na stranom jeziku. Radionice uglavnom traju četiri do šest nastavnih sati i bave se jednim terminološkim područjem ili jednim područjem prava. Izvođači su najčešće nastavnici s Katedre za strane jezike u suradnji s nastavnicima s drugih katedri, a ponekad i vanjski suradnici. Katedra nastoji organizirati i izvesti četiri do šest radionica godišnje.

Izazovi, trendovi i perspektive

Iz prethodnog se dijela razmjerno lako mogu iščitati kako trendovi, tako i izazovi koji su pred nastavnicima. Kada je riječ o trendovima, ukupan broj studenata koji upisuje pravni studij, ali i stručne studije, nešto je manji nego u prošlosti. No, pomalo paradoksalno, usprkos toj činjenici, izazov nastave stranog jezika u grupama koje su još uvijek prevelike za nastavu stranog jezika i dalje perzistira. Pomaci postoje, ali postoji i potreba za daljnjim poboljšanjem ovog važnog uvjeta rada u nastavi jezika struke. Ne treba, doduše, zaboraviti ni objektivne tehničke prepreke koje značajno otežavaju bilo kakve radikalne pomake u tom smjeru.

Istinski negativan trend nažalost je onaj u broju studenata koji biraju njemački jezik struke u svim studijskim programima. U ovoj akademskoj godini, a vjerojatno neće biti riječ o izoliranom slučaju, njemački se jezik struke u potpunosti izvodi samo na pravnom studiju, dok na ostalima samo konzultativno.

Usprkos tome valja istaknuti da Pravni fakultet pridaje veliku važnost učenju stranih jezika. Očitava se to u ponudi izbornih kolegija na višim godinama, pripisivanju većini nastave stranog jezika oblik predavanja, a ne vježbi ili seminara, kao što je to slučaj na nekim drugim fakultetima Sveučilišta, a što je povoljnije za nastavnika i njegovo ispunjavanje formalnih zahtjeva. Na Pravnom fakultetu u Splitu, strani jezici izvode se kroz jedan sat predavanja i jedan sat seminara tijekom dva semestra. U povoljnijoj je situaciji osječki Pravni fakultet koji iz stranog jezika na pravnom studiju drži dva sata predavanja i dva sata vježbi tijekom prve i druge godine studija. Riječki Pravni fakultet pak ima isti broj sati nastave stranog jezika u istim semestrima kao i zagrebački, s time da se jedan sat računa kao predavanja, a drugi kao vježbe. Valja spomenuti i da riječki i splitski Pravni fakulteti imaju nezavisnu katedru za strane jezike kao i zagrebački, dok Pravni fakultet u Osijeku katedru dijeli sa sociologijom.

Osim podupiranja učenja francuskog jezika, Pravni fakultet u Zagrebu također podržava napore katedre u popularizaciji njemačkog jezika struke pa je tako studentima koji su za obvezni kolegij stranog jezika odabrali engleski omogućeno da bez obveze polaganja ispita pohađaju i nastavu njemačkog jezika struke. Zanimljiva je činjenica da je, usprkos opadajućem interesu za njemački jezik kao obvezni predmet, u tekućem semestru tečaj njemačkog jezika za pravnike u okviru cjeloživotnog obrazovanja upisalo čak četvero studenata viših godina Pravnog fakulteta. Valja spomenuti i da je njih pet upisalo tečaj engleskog jezika.

To se može shvatiti i kao pokazatelj da studenti možda prednost učenja njemačkog, a i engleskog jezika struke, prepoznaju u kasnijim godinama studija. Moguć razlog tomu je zrelost, bolje shvaćanje funkcioniranja prava u međunarodnom kontekstu i bolje poznavanje okolnosti u kojima rade pravnici u Hrvatskoj. U prilog toj tezi govori i istraživanje kolegica s Katedre za strane jezike Irene Horvatić Bilić i Snježane Husinec iz 2017. godine, koje je pokazalo da studenti prepoznaju važnost poznavanja pravne materije pri usvajanju stranog jezika (Horvatić Bilić, Husinec, 2017.). S obzirom na to, za pretpostaviti je da bi učenje stranog jezika struke na višim godinama studija, umjesto na prve dvije, studentima bilo lakše i smislenije te proizvelo bolje učinke. Takva bi promjena iziskivala radikalnije promjene u organizaciji studija i trenutno nije u planu. Za usporedbu, strani jezik struke na Medicinskom fakultetu u Zagrebu organiziran je u okviru Kabineta za medicinski engleski. U ponudi je samo engleski jezik struke, a sluša se od drugog do devetog semestra integriranog sveučilišnog preddiplomskog i diplomskog studija medicine s 20 sati seminara po semestru. Prema opisu kolegija na stranicama fakulteta, seminar sadržajno prati stručne predmete koji se slušaju u svakom semestru. Ni na jednom studiju Pravnog fakulteta u Zagrebu to nije slučaj, nego se studenti s mnogim pravnim područjima prvi puta upoznaju na nastavi stranog jezika, kako bi se s njima ozbiljnije pozabavili tek na višim godinama studija.

Zaključak

Konačno, može se reći da je položaj nastave jezika struke na Pravnom fakultetu u Zagrebu iz perspektive nastavnika prilično povoljan. Iz studentske perspektive, a u usporedbi s nekim drugim fakultetima, jedan od mogućih smjerova razvoja je povećanje ukupnog broja sati nastave stranog jezika struke tijekom semestra te moguće produljenje ili pomicanje njegova učenja na više godine. Teza da se jezik struke kvalitetnije uči čim je bolje poznavanje relevantno materije na materinskom jeziku, a koju je spomenuto istraživanje podržalo, svakako ukazuje na smjer u kojem bi trebalo ići. Zabrinjavajući je trend smanjenog interesa za njemački jezik, no teško je predvidjeti hoće li se taj trend svakako nastaviti ili će pak doživjeti neki novi zaokret. Potrebno je učiniti sve moguće napore, bez obzira na objektivne okolnosti, kako bi trendovi u nastavi stranog jezika struke na visokim učilištima svakako bili isključivo pozitivni.

KORIŠĆENI IZVORI

Bukovčan, Dragica. Od teorije do prakse u jeziku struke. Školska knjiga, 2009.

Horvatić Bilić, Irena, Husinec, Snježana. "Synergy between professional knowledge and LSP acquisition." *Zbornik radova s II. međunarodne konferencije Od teorije do prakse u jeziku struke*, 2017, str. 68. – 80.

- Integrirani preddiplomski I diplomski sveučilišni studij prava. Pravni fakultet Split. <https://www.pravst.unist.hr/studiji/preddiplomski-i-diplomski/integrirani-preddiplomski-i-diplomski/>. Pristupljeno 1.3.2022.
- Izvedbeni planovi. Pravni fakultet Osijek. <https://www.pravos.unios.hr/integrirani-preddiplomski-i-diplomski-sveucilisni-studij/izvedbeni-plan>. Pristupljeno 1.3.2022.
- Javornik Čubrčić, Marijana. *Podučavanje engleskog jezika pravne struke u Hrvatskoj*, doktorska disertacija. Sveučilište u Zadru, 2012.
- Kratki povijesni pregled Pravnog fakulteta, <https://www.pravo.unizg.hr/fakultet/tradicija>. Pristupljeno 1.3.2022.
- Medicinski engleski, Sveučilište u Zagrebu Medicinski fakultet, <https://mef.unizg.hr/ona/ustroj/kabineti/>. Pristupljeno 1.3.2022.
- Pravilniku o poslovima i nastavnom opterećenju nastavnika i suradnika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. <https://www.pravo.unizg.hr/fakultet/propisi>. Pristupljeno 1.3.2022.
- Pravilnik o studiju. Pravni fakultet u Zagrebu. <https://www.pravo.unizg.hr/fakultet/propisi>. Pristupljeno 1.3.2022.
- Šarčević, Susan. *New Approach to Legal Translation*. The Hague-London-Boston: Kluwer Law International, 1997.

LANGUAGES FOR SPECIFIC PURPOSES AT THE FACULTY OF LAW, UNIVERSITY OF ZAGREB

The teaching of languages for specific purposes has been an increasingly appealing and relevant topic both in the academic and the professional sphere for decades. In today's globalised world and, more specifically, in an increasingly united Europe, the importance of learning and using foreign languages need no longer be particularly emphasized. Using foreign languages in professional communication facilitates participation in political and economic exchange and arrangements. The field of law is a peculiar area in terms of its professional language. Law is firmly dependant on its national language, making it an even more closed system, creating its own unique concepts in the national language, often without obvious counterparts in other systems. However, communication between legal experts and the European integration of which Croatia is part make it necessary for legal professionals to master the foreign languages of the legal profession. This is particularly true of English, as it is still the dominant working language in EU institutions, but also of French, being the principal working language of the Court of Justice of the EU, and finally of German. The importance of German is twofold – not only is the Croatian legal system rooted in the traditions of German and Austrian law, but it is also those two countries that have a strong presence in economic transactions in Croatia.

The appreciation of the importance of learning foreign LSPs at Croatian universities and their faculties varies to a great extent. Some faculties have dedicated departments that organize teaching in foreign languages of the pertinent professional material, develop curricula and do scientific research in the pertinent fields, while others hire external teachers to cover a varying quantity of teaching hours of the LSP, and who in

parallel teach foreign languages in completely different settings, making it difficult to specialize in one particular area of LSP. When it comes to the four law schools in Croatia, foreign language teaching enjoys a similar status. The organization and carrying out of the teaching of foreign languages of law at the Faculty of Law of the University of Zagreb will be presented in more detail below.

The Faculty of Law in Zagreb was founded in 1776 as part of the Royal Academy of Sciences. It became part of the University of Zagreb from the latter's creation in 1874. Until 1968, the only curriculum offered was that of Law, which went from being a two-year professional course to a four-year study with a scientific approach. It then added the study of Public Administration. Fifteen years later the study of Social Work was added, and the latest addition to its offer of courses is the study of Public Finances, also known as Tax. Today, the Faculty of Law offers two university study programmes – Law and Social Work – and two professional programmes – Tax and Public Administration. In addition, the Faculty regularly offers postgraduate doctoral and specialist programmes. The teaching and research staff of the Faculty is organised in 29 departments, one of which is the Department of Foreign Languages.

Foreign languages have been taught at the Faculty since after the Second World War, gaining the status of a compulsory course in 1967. Students chose between a number of languages, such as Russian, French, German or Italian, but since the late 1970s, English and German became compulsory courses in the first two years of the study of Law. They have kept this status since. As regards the teaching staff, in 1990 the Faculty gave permanent positions to the external teachers that had been hired to carry out the teaching, while the Department of Foreign Languages was established in 1997. It currently employs four full-time teachers in the position of senior lecturers. They teach compulsory and optional LSP courses in English and German in the five study courses offered by the Faculty – the integrated undergraduate and graduate university study of Law, the undergraduate study of Social Work, the professional study of Public Administration, the graduate specialist professional study of Public Administration, and the professional study of Tax. The compulsory LSP courses are taught in the first two years of the undergraduate and professional programmes, and in the first year of the graduate specialist programme of Public Administration.

As regards the compulsory courses in the study of Law, the first-year students choose between English and German of the Legal Profession as their compulsory course, taught in the first four semesters of the study of Law. A vast majority, over 95%, choose English. The number of students enrolled in the first year has gone from over 1,000 to between 500 and 600 over the last decade, which has positively reflected on the teaching of foreign languages. To be more specific, the size of the groups for English has gone down to between 80 to 130 students, while the number used to be invariably around 150 students per group only 10 years ago. Nowadays, German is chosen by 15-20 students, which is a decrease from 60 students on average in the generations between 2011 and 2015.

The classes are taught in weekly 90-minute sessions. The number of contact sessions is currently normally 12, which accounts for 24 hours of the 30-hour curriculum per course. The remaining 6 hours are carried out through interactive activities posted on the Moodle-based E-teaching platform Merlin. The activities include quizzes, tests, and

various homework assignments, on which feedback is given by the teacher. The teaching is content-based, focusing on legal terminology, but with a comparative approach, providing Croatian equivalents, where possible, and inviting students to reflect on the possibilities and challenges of translating legal concepts from a foreign language, where there is either a systemic gap or a partial match in legal concepts between L1 and L2. The work on terminology includes various language exercises, including translation. Lesser emphasis is given to communication skills, considering time constraints and the substantial classroom sizes. However, opportunities are provided for students to engage in oral and written communication within and outside the classroom, through discussions, group work and preparing student presentations. As regards the topics covered in the English courses, each of the four courses deals with a module of the compulsory literature – English for the Legal Profession by L. Sočanac, M. Matijašević, I. Horvatić Bilić, S. Husinec and M. Javornik Čubrić. The first module deals with general topics concerning the law, legal systems, the language of the law and the organisation of government. The second module outlines the English and American legal systems over a selection of topics covering in particular the legislative and judicial branches of government and the sources of law. The third module, covered in the third semester, deals with specific areas of law, including contract law, tort law, family law, criminal law, employment law, and company law. The basis is English law with comparisons to the Croatian regulations and terminology. Finally, the fourth semester concerns the topics of international and supranational law, including topics on international organisations, such as the UN and the Council of Europe, and in particular the European Court of Human Rights, while a substantial part of the curriculum is dedicated to EU-related topics, notably EU institutions and the sources of EU law.

In the fifth year, optional courses in English, German and French are taught. While English and German are taught by department staff, French is taught by an external associate under the auspices of the Embassy of the French Republic to Croatia. The optional English course used to include a study trip to London, with visits to the criminal and civil courts, the Supreme Court, the British Parliament, and a lecture at the London School of Economics. The optional courses have been attracting fewer and fewer students, due to the increasing number of courses on offer, combined with a decreasing number of students in the fifth year, making the study trips difficult to organize.

Students of Social Work have their foreign language courses only in the first and third semester of the undergraduate programme, but with 60 hours per semester instead of 30. In this way, approximately the same amount of content is covered in one semester as is covered in two semesters in the other studies. The professional studies of Public Administration and Tax have the same setup of foreign language courses as the study of Law, i.e. 30 hours per semester and four semesters of compulsory LSP courses. In all other aspects, the approach to the teaching of foreign languages for specific purposes is very similar across all the programmes offered by the Faculty. All courses require a written and oral examination in order to progress to the following course. In addition, each curriculum uses its own coursebook, covering topics tailored to the main curriculum of the pertinent study (i.e. social work and social policy topics in LSP courses for students of Social Work, topics concerning public administration in Croatia and in the EU for students of Public Administration, and topics concerning law and taxation

for students of Tax). An optional course in Academic Writing is offered to third-year students of Social Work and compulsory English and German courses are available to first-year students of the graduate specialist study of Public Administration.

In addition to the compulsory and optional courses, the Faculty organizes free courses of French, with an emphasis on the language of the law, ranging from beginner to intermediate levels. These are available to all students regardless of the year of study and are taught on a basis of one 45-minute lesson per week. Interest in these courses is very high, with more than 100 students enrolled in the current term.

Apart from the courses in LSP described above, the Department of Foreign Languages is active in the area of lifelong learning, offering courses in legal English, German, French and Italian for working lawyers and other interested parties. In addition, tailor-made workshops for translators focusing on legal terminology in various areas of law are organized and carried out by department staff in co-operation with teachers from other Faculties and occasionally external associates.

Compared to the other three faculties of law in Croatia, the position and importance given to foreign languages at the Faculty of Law in Zagreb is clearly significant. The only faculty offering more compulsory instruction in foreign languages is the Faculty of Law in Osijek. However, the Faculty of Law in Zagreb still dominates when all the other non-compulsory activities in LSP instruction are concerned.

As can be concluded from the above, foreign languages can be said to be held in relatively high esteem by the Faculty management, considering their compulsory status, the possibility of numerous optional courses and the support for the lifelong learning training programmes offered by the Faculty administration. Despite that, the Department is facing certain problems, some of which are becoming less serious, while others persist or worsen. The first problem concerns group size in most study programmes, which is rarely below 70 students per group. This negatively impacts the quality of teaching, making any kind of individual approach virtually impossible. The staff compensates for this using various methods, including e-course activities. Still, there is no doubt whatsoever that working with smaller groups of students would be more beneficial for them. However, compared to 10 or more years ago, the number of students in some groups has been reduced. This is a result of the overall reduction in the number of students enrolling in the first year of the undergraduate study of Law in the first place. Despite this reduction, the administration of the Faculty has not reduced the number of groups, working towards improving the conditions for the students in learning foreign languages. The other growing problem is a constant decline in the number of students opting for German as their LSP course. In fact, the only study programme in which there are still regular classes in German for special purposes are those in the study of Law. The studies of Social Work, Public Administration and Tax have for years now only had a handful of students selecting German, with the numbers being too few for actual regular classes to be held, only to be replaced by occasional work in small groups where the teacher helps them prepare for the exam. The Faculty has been supportive of the Department in combatting this problem. Students who take English as their LSP course in the study of Law can now also attend German classes, without the obligation to take the exam, in an effort to popularize the learning of German for law. The importance of German in the legal professions seems sometimes to be recognized

by students in their senior years or even after they graduate. This is evident from the fact that many students who enrol in the paying lifelong learning courses of German for law are in fact senior-year students or fresh graduates of Law. Hopefully, the interest in German in other study programmes will be rekindled in the coming years, despite the growing dominance of English as the language of international communication.

Keywords: language for specific purposes, LSP teaching, foreign languages for specific purposes in tertiary education, LSP curriculum